

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 3 (91)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 3 (91)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ ТА СУЧАСНІ ЛІНГВІСТИЧНІ ВЧЕННЯ

УДК 808.5:355/359

DOI 10.35433/philology.3 (91).2019.98-107

МОВЛЕННЕВА КУЛЬТУРА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

О. Я. Андріянова*

У межах нашої роботи зосереджуємо увагу на мовленнєвій культурі сучасних військовослужбовців. У зв'язку з російсько-українським конфліктом на Сході України збільшилась увага до професійної культури військовика, вагомим компонентом якої є мовленнєва культура. У дослідженні ми розглядаємо позамовні чинники, які впливають на мовленнєву культуру армієць, а саме: небезпечні умови військової служби, які спричиняють регламентування службових форм спілкування; комунікація в межах підрозділу, що призводить до втрати індивідуальності в мовленні; носії підмови військової галузі поширюють її на всі сфери життя й серед інших соціальних груп; військовики, не підготовлені лінгвістично, стикаються з проблемами, які інколи доводиться вирішувати з великими втратами; колективний характер служби у війську потребує узгодження в діях військовослужбовців, що передбачає їхнє активне спілкування.

Аналізуємо найуживаніші мовленнєві помилки у військовій сфері, серед яких виокремлюємо неправильне наголошування слів, пом'якшену вимову шиплячих, уживання дієприкметників у ненормативних формах, використання слів у невластивому їм значенні, уживання росіянізмів та кальок із російської мови, порушення норм у формах звертань, ненормативне використання прийменників.

У розвідці зосереджуємо увагу на питанні спілкування суржиком, мовним гібридом, що є наслідком штучного поєднання елементів російської й української мов; на використанні жаргонізмів, уживаних у неформальних побутових ситуаціях. Досліджуємо вживання під час неформального, а інколи навіть й офіційного спілкування обсценної лексики, до якої входять грубі лайливі вислови, які часто виражають спонтанну реакцію на несподівану неприємну ситуацію, нерідко спричинену військовим середовищем, яке може бути агресивним, особливо під час ведення бою. Аналізуємо результати тестування-опитування для виявлення причин уживання ненормативної лексики в сучасному військовому колективі.

Визначаємо шляхи підвищення мовленнєвої культури військовиків.

Ключові слова: жаргон, культура мовлення, мовленнєві помилки, суржик, обсценна лексика.

* кандидат філологічних наук,
доцент кафедри гуманітарних наук,
(Національна академія сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного)
andr2013@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4111-5934

SPEECH CULTURE AS A PROFESSIONAL CULTURE COMPONENT OF THE MODERN MILITARY SERVICEMEN

O. Ya. Andriyanova

In our work, we focus on the speech culture of modern military servicemen. Due to the Russian-Ukrainian war in the east of Ukraine, attention to the professional culture of the soldier has increased, a significant component of which is the speech culture.

The extralinguistic factors that influence the speech culture of a military serviceman were explored in our study, namely, the dangerous conditions of the military service that lead to the regulation of official forms of communication; communication within the unit leading to the deindividualization in speech; users of the military branch sublanguage spread it to all spheres of life and to other social groups; non-linguistically trained soldiers face the problems that sometimes incur great losses; the collective nature of military service requires consistency in the actions of military personnel, which requires their active interaction.

We analyze the most common speech errors in the military sphere, among which we distinguish: incorrect pronunciation of words, soft pronunciation of sibilants, the use of adjectives in non-normative forms, the improper use of words; the use of Russicisms and loan translations from Russian, mistakes in usage of salutations and names, improper use of prepositions, the use of fillers.

During investigation, we focus on the issue of surzhyk communication (an interlanguage combining elements of Russian and Ukrainian), which distorts information and interferes with the understanding among the military servicemen and the use of jargon in informal everyday talk. We investigate the use of profanities in informal and sometimes even official communication, which includes rude obscene expressions that often express a spontaneous reaction to an unexpected unpleasant situation, often caused by a military environment that can be aggressive. We analyze the results of tests and surveys in order to find out the reasons for profanities in modern military personnel.

We identify the ways to enhance the speech culture of the soldiers.

Key words: *jargon, speech culture, speech errors, surzhyk, obscene vocabulary.*

Постановка наукової проблеми.

Удосконалення системи управління, оснащення новими зразками озброєння, військовою технікою та засобами зв'язку в нелегких умовах сьогодення об'єктивно потребують високої професійної культури військовослужбовців Збройних сил України, вагомим компонентом якої є мовленнєва культура.

Мовна політика визначається державою й пропагує мовні норми в суспільстві. У війську стратегія мовної політики забезпечується законодавством. Відповідно до чинного Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" мовою статутного спілкування та службової діяльності в Збройних силах України та інших військових формуваннях,

створених відповідно до закону, є державна мова [1].

Порушення норм мовлення ускладнює порозуміння між фахівцями, особливо це актуально під час бойових дій, оскільки може позначитися на їх результатах. Для військової справи такі помилки неприпустимі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування культури мовлення порушували такі дослідники: Н. Бабич, А. Богуш, С. Єрмоленко, Л. Мацько, Л. Паламар, В. Пасинок, М. Пентилюк, О. Сербенська, І. Синиця, Л. Скуратівський, Л. Струганець, М. Сулима, В. Чернишов, С. Шевчук та ін.

Особистісне формування, розвиток морально-етичних і педагогічних якостей військовиків студіювали такі

лінгвісти: М. Атаманчук, А. Дунець, І. Зязюн, Т. Олійник. Окремі важливі теоретичні та практичні проблеми мовленнєвої культури військовослужбовців були об'єктом лінгвістичних розвідок М. Кульчицької, І. Литовченко, А. Монастирської, О. Павлової, К. Панасюк, О. Селіванової.

Попри активне вивчення зазначених питань, культуру мовлення військовиків окремо мовознавці не досліджували.

Мета та завдання статті. Метою пропонованої статті є аналіз мовленнєвої культури військовослужбовців на сучасному етапі.

У нашому дослідженні поставлені такі наукові завдання:

– з'ясувати позамовні чинники, які впливають на мовленнєву культуру військовослужбовців;

– виявити найуживаніші мовленнєві помилки в мовленні військовиків;

– визначити шляхи підвищення мовленнєвої культури військовиків.

Дослідження проводилось у Національній академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (далі – НАСВ). Респонденти – курсанти 1–4 курсів, офіцери та військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом. Кількість респондентів – 103, вік – 17–35 років, місце проживання – територія всієї України, опитування проведено з 1 по 21 листопада 2019 року.

Для виявлення специфіки усного мовлення військовиків застосовано емпіричне дослідження (спостереження, бесіди, анкетування, тестування). За допомогою методів узагальнення та класифікаційного аналізу виділено типи помилок, які порушують мовні норми, та розкрито причини їх виникнення. Елементи статистичної методики дали змогу підтвердити кількісними показниками аналітичні викладки.

Виклад основного змісту. Мова є важливим елементом культурного розвитку особистості, від рівня його сформованості значною мірою залежать опанування професійною майстерністю та результати подальшої праці. Суспільство прийшло до розуміння того, що володіння рідною мовою, уміння спілкуватися, вести гармонійний діалог і досягати успіху в процесі комунікації є важливими чинниками професійних умінь. Культура мовлення – неодмінний компонент професійно підготовлених людей, які вільно орієнтуються в мінливому інформаційному просторі.

А. Струганець розглядає культуру мови як "1) сукупність комунікативних якостей літературної мови, що виявляються за різних умов спілкування відповідно до мети і змісту висловлювання; 2) культивування (удосконалення) літературної мови й індивідуального мовлення, виявлення тенденцій мовного розвитку, реальне втілення в мовній практиці норм літературної мови, відповідна мовна політика в державі..." [2: 9].

За визначенням С. Єрмоленко, культура мови – це "рівень володіння нормами усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети і обставин спілкування", а ще галузь мовознавства, яка має своїм головним завданням "виховання навичок літературного спілкування, засвоєння і стабільне використання літературних норм у слововжитку, граматичному оформленні мови, у вимові та наголошуванні, неприйняття спотвореної мови або суржику" [3: 285–286].

Мистецтво мовлення полягає у виробленні вміння мовця komponувати своє мовлення відповідно до поставленої мети.

Культура мовлення передбачає неодмінне збагачення мовлення новими

лексичними одиницями, уміння аналізувати своє та чуже мовлення тощо. Вона нерозривно пов'язана з мовною нормою – сукупністю загальноприйнятих мовних засобів, які вважаються правильними та зразковими на певному етапі розвитку мови. Мовна норма забезпечує можливість взаєморозуміння. У професійному мовленні насамперед необхідно дотримуватися загальноприйнятих мовних норм, стандартів, оскільки внормованість – основна ознака літературної мови. Чистота професійної мови простежується на всіх рівнях її структури та використання: на рівні орфоєпії – літературно-нормативна вимова; на рівні орфографії – грамотне письмо; на рівні лексики – відсутність суржику, жаргонізмів, обценної лексики, невмотивованих повторів; на рівні граматики – правильна, завершена побудова речень; нормативні словоформи; з погляду стилістики – відповідність меті, завданням, ситуації професійного спілкування. Проте на цьому шляху ще є досить невирішених проблем і певних суперечностей.

Армійці не живуть у вакуумі, тому їхнє мовлення є результатом взаємодії лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів: загальної мовної ситуації в державі, освіти та виховання, яке вони отримали в родині та навчальних закладах, мовного середовища, що їх оточує, конкретного місця перебування та реципієнта комунікації. На формування мовлення військовослужбовців, які пов'язали своє життя з армією й більшу частину часу проводять у військовому середовищі, вплинули такі позамовні чинники:

1. Важкі, часто екстремальні та смертельно небезпечні умови військової служби, які змушують у мирний і воєнний час регламентувати та відтворювати службові форми спілкування в чітко визначених

формах (вітання, прощання, прохання тощо). Стереотипні рольові прояви мовної поведінки військовослужбовців визначаються комунікативною специфікою військово-професійного ділового спілкування. Упорядкованість, узгодженість дій досягається через уживання однозначних статутних мовних фраз, що сприяє досягненню максимального успіху при найменшій затраті сил.

2. Мовленнєва культура військовиків, особливо курсантів та строковиків, формується в регламентованому середовищі, адже вони живуть досить ізольованим життям і спілкуються здебільшого в межах підрозділу, цілодобово перебуваючи в одному колективі (навчання, проживання, харчування). Зазначені умови призводять до втрати індивідуальності в мовленні.

3. Соціально-професійна група військовослужбовців доволі численна, а у зв'язку з воєнними діями на Сході України лише збільшується. Перебуваючи у військовому соціумі певний час й опанувавши професійну мову, вони привносять її до інших сфер життя й до інших соціальних груп.

4. Військовики, не підготовлені лінгвістично, стикаються з проблемами, вирішувати які інколи доводиться з великими втратами, особливо під час бойових дій.

5. Колективний характер служби у війську потребує узгодженості в діях військовослужбовців, що передбачає активне спілкування. Саме тому вміння правильно й чітко формулювати думки є компонентом іміджу військовика, визначає його рейтинг і сприяє професійному становленню.

6. Військовий колектив – це група людей, яка належала до різних соціальних груп і відрізняється статтю, віком, життєвим досвідом, територіальними діалектами, рівнем освіти та мовної підготовки. Використання усної форми підмови

військової галузі є одним зі способів адаптації в новому середовищі.

Усна форма ділового спілкування завбачає високий рівень культури мовлення, основними комунікативними ознаками якої є правильність, точність, логічність, багатство мовних засобів, чистота, доречність.

Військовикам у всіх видах службової та неслужбової діяльності необхідно дотримуватися вимог до культури мовлення, а саме:

– коректність мовлення, яка забезпечує точність команд, логічність розпоряджень, однозначність суджень, адекватність висловлення, правильний відбір мовленнєвих засобів;

– чіткість мовлення, яка досягається дотриманням просодичних норм;

– чистота мовлення, яка забезпечується вживанням літературних висловів, відсутністю жаргонізмів, ненормативної лексики та слів-паразитів.

Завважимо, що впродовж останніх років у мовленні військовиків відбувається значне зниження рівня культури мовлення, яке характеризується: обмеженим словниковим ужитком, одноманітністю синтаксичних конструкцій, труднощами в професійному спілкуванні, спілкуванням суржилом, балансуванням між літературною мовою та жаргоном, систематичним використанням ненормативної лексики.

Таблиця 1.

Найуживаніші мовленнєві помилки

Мовленнєві помилки	Приклади
наголошування слів	<i>розвідка, довіднИк, чергОвий</i>
пом'якшена вимова шиплячих	<i>[кома'ндувач'] (замість [кома'ндувач]); бойова [ч'астина] (замість [частина])</i>
уживання дієприкметників у ненормативних формах	<i>вищестоящий (замість вищий за підпорядкуванням); несуче крило (замість крило-носій)</i>
уживання слів у невластивому значенні	<i>воєнна компанія (замість кампанія); завдяки пожежі (замість через, у результаті, унаслідок)</i>
власне росіянізми	<i>предохранитель (замість запобіжник); тормоз (замість гальмо)</i>
кальки з російської мови	<i>воєнний (замість військовий, коли це стосується війська); крупнокаліберний (замість великокаліберний)</i>
порушення норм у формах звертань	<i>пан лейтенант (замість пане лейтенанте); товариш командир (замість товаришу командире)</i>
ненормативне використання прийменників	<i>військові посади по штату (замість за штатом); звернутися по питанню (замість звернутися з питання)</i>
невміння враховувати стилістичне забарвлення слова	<i>курсанти прийшли побалакати з начальником курсу (замість поспілкуватися)</i>

За результатами опитування ми виявили, що у військово-побутовій діяльності українською мовою послуговується 74 (72 %), російською

мовою спілкуються 16 (15 %), білінгвами виявилися 13 (13 %) військовослужбовців. Т. Бурда вбачає в білінгвізмі "володіння двома

мовами, яке охоплює різні рівні знання мов і реалізується в практиці поперемінного активного чи пасивного їх використання залежно від комунікативних сфер, соціальних ситуацій, параметрів комунікативного акту, а також від соціальних та індивідуальних настанов" [4: 5–6].

У військовому середовищі побутує як симетричний, так і асиметричний білінгвізм. Це залежить від територіальної належності мовця в минулому та характеру комунікативних ситуацій. На потребу використання російської мови в професійно-побутовому мовленні військовослужбовців вплинула, безперечно, здійснена Росією збройна агресія проти України.

На позначення українсько-російського змішаного мовлення використовують зазвичай назву "суржик". На думку Л. Масенко, "суржик – це сукупність індивідуальних проявів хаотичного плінного поєднання елементів двох різних мов, спричинених утратою мовної стійкості" [5: 161]. О. Селіванова під суржи́ком розуміє українсько-російський мовний гібрид, що є наслідком штучного поєднання елементів російської й української мов та порушує норми української літературної мови [6: 7].

Аналіз результатів опитування засвідчує, що в побутовому мовленні послуговуються суржи́ком 38 (37 %) респондентів-військовиків, для яких це звична форма спілкування, що сформувалася з дитинства. 25 (24 %) респондентів володіють українською літературною мовою, проте "за необхідності" переходять на спілкування суржи́ком; 20 (20 %) військовиків не вважають суржик проблемою українського війська; 26

(25 %) опитаних зауважують, що з огляду на кар'єрний зріст варто дотримуватися норм літературної мови. А. Погрібний справедливо зазначає, що дехто свідомо позбавлявся від природної українськомовності, помиляючись, вважаючи той суржик, на який переходить, російською мовою. Є зовсім мимовільні носії суржи́ку (і їх найбільше), які вже засвоїли його як родовий спадок. Є ті, які використовують суржикові форми тому, що просто не знають літературних; є ті, які, добре знаючи літературні форми, усе ж оперують суржиковими, щоб "не виділятися" [7: 12].

Запис мовлення респондентів-військовослужбовців ілюструє використання суржи́ку як безсистемного, хаотичного поєднання елементів російської й української мов: "...конешно, надія помирає последньою..."; "...коли я був на Луганщині, ми по череді несли караульну службу..."; "...нас постоянно провоцировали то рускі війська, то сепари..."; "...коли таке проісходе, то хіба можна говорити про перемир'я...".

Мовлення арміїців хибує застосуванням жаргону – одного з видів соціолектів, характерного для груп людей з особливою субкультурою, складною та багатоаспектною, із чіткою внутрішньою структурою, ритуальним виявом, корпоративними цінностями та нормами, зі стереотипом поведінки, зуумовленим особливим способом життя та видом діяльності. Жаргонізм вживаються в неформальних побутових ситуаціях (у приватному, неофіційному професійному спілкуванні, у неформальній соціально-культурній

сфері). Військово-професійний жаргон – соціолект, який функціонує в рамках корпоративної культури військовиків й обслуговує неформальне професійне спілкування військовослужбовців. Уживання жаргону зумовлене економією мовних засобів (потребою в скороченні слів) ("макар" – пістолет системи Макарова; "саушка" – самохідна артилерійська установка); традиціями, які склалися у військовій сфері ("пайка" – кількість їжі, яка видається в їдальні; "трюхсотий" – поранений у боях); можливістю засекретити інформацію: ("мультик" – універсальне камуфльоване забарвлення); бажанням військовиків належати до особливої субкультури з особливою підмовою.

Найбільша кількість жаргонізмів пов'язана з темами, які стосуються основ професійної діяльності, водночас і військово-побутове життя солдатів та офіцерів також різноманітно відтворене у військовому жаргоні. Скажімо, часто вживаними є лексеми на позначення:

– військової техніки ("карандаш" – снаряд ракети від реактивної системи "Град"; "покемон" – модернізований кулемет Калашнікова; "муха" – ручний протитанковий гранатомет, "беха" – бойова машина піхоти);

– військових звань, посад і професій ("полкан" – полковник; "старлей" – старший лейтенант; "кеп", "капітошка", "два лейтенанти" – капітан; "батько" – командир частини; "контрабас" – контрактник; "бобри" – інженери, які будують бліндажі, траншеї та інші споруди);

– строку служби (для солдатів: "дембель" – демобілізований; "запах" – до складання присяги; "карась" – прослужив півроку на флоті; "годок",

"черпак", "фазан" – прослужив рік; "дід" – прослужив від 1,5 до 2 років; "дух", "зелений", "підгузник", "салабон", "салага", "синок", "удав" – прослужив перші 6 місяців строкової служби);

– військово-побутової діяльності: ("кашло" – будь-яка каша; "дріб 16" – перлова каша; "дріб 8" – ячна каша; "балабаси" – волонтерські смаколики; "білуха" – натільна солдатська білизна; "бойовка" – бойовий одяг; "навести ПГД" – винести всі ліжка зі спального приміщення та зробити генеральне прибирання).

Проблемним у війську є вживання під час неформального, а інколи навіть й офіційного спілкування лайки або обценної лексики, до якої входять грубі (безсоромні, непристойні, вульгарні) лайливі вислови, які часто виражають спонтанну реакцію на несподівану, як правило, неприємну ситуацію. Обценна лексика нерідко спричинена військовим середовищем, яке може бути агресивним, особливо під час ведення бою. Контроль власної мовленнєвої поведінки, емоцій – необхідні складники фахової майстерності військовика. Лихослів'я в армії має давнє коріння й використовувалося під час бойових дій для підриву морального духу ворога.

До обценної лексики, вживаної у військовій сфері, відносимо такі групи лексем: найменування соціально табуйованих частин тіла; слова та вислови, пов'язані зі статевим актом; лексичні одиниці, які позначають дефекаційні процеси та їх результати; стилістично знижені найменування розпусної жінки.

Ми провели тестування-опитування військовиків НАСВ для виявлення причин уживання обценної лексики в

сучасному військовому колективі. Основні з них такі:

- уплив військового середовища;
- бажання не виділятися серед друзів;
- агресивний емоційний стан;
- наслідування командирів;
- спосіб самовираження;
- заповнення пауз;
- звичка, набута в компанії друзів;
- полегшення висловлення думки;
- підсилення експресії вислову;
- недостатній словниковий запас;
- звичка, набута в сім'ї;
- привабливість уживання;
- бажання не виділятися в колективі;
- бажання привернути увагу.

Необхідною умовою високої культури мовлення є майстерне вживання зображально-виражальних засобів залежно від мети й обставин спілкування. Проте в мовленні військовиків спостерігаємо збіднений арсенал лексики й стилістичних прийомів: уживаються однотипні вислови, низька частотність уживання мовно-виражальних засобів.

Отже, сьогодні однією з актуальних проблем у війську є необхідність підвищення культури мовлення. Складність і важливість цього завдання визначають потребу його комплексного виконання, що може бути досягнуте в разі створення цілісної системи підготовки військовослужбовця ЗСУ та забезпечення належного наукового супроводу.

Військовики добре розуміють зв'язок між мовою та національною безпекою, яка забезпечується тільки тоді, коли є єдність мови, знання історії України та усвідомлення обов'язку захищати Батьківщину. Правильна мова військовика істотно впливає на ефективність виконання

поставлених завдань. Для результативного розв'язання зазначеного питання вважаємо за необхідне найперше дбати про підвищення загального рівня освіченості та загальної культури через поширення української літературної мови в системі освіти, засобів масової інформації та культури.

У війську здійснюється комплексна та періодична атестація військовослужбовців Збройних сил України для визначення відповідності займаній посаді військовослужбовця та надання рекомендацій стосовно його подальшого службового використання. На нашу думку, під час проведення атестації необхідно серед критеріїв оцінювання ділових якостей військовослужбовця визначати рівень володіння державною мовою. За таких умов необхідністю стане підвищення культури професійного спілкування військовиків.

Для успішного формування й розвитку культури професійного спілкування військовикам варто:

1. Ставитися до мови свідомо й відповідально.
2. Виробити стійкі навички мовленнєвого самоконтролю та самоаналізу (стежити за своїм мовленням, аналізувати його).
3. Поглиблювати знання про норми та стилі української літературної мови.
4. Удосконалювати фахове мовлення (читати фахову літературу: наукові статті, газети й журнали, словники, енциклопедії тощо).
5. Отримувати нові знання з різноманітних галузей науки та техніки.
6. Читати художню літературу, записуючи цікаві думки майстрів

слова чи завчаючи напам'ять афоризми, вірші тощо.

7. Удосконалювати практику "говоріння" (ведення бесід, виступів перед аудиторією; участь у дискусіях тощо).

8. Брати участь у заходах, мета яких – підвищення мовної культури (лекції, диспути, дебати, службові наради й т. ін.).

Висновки та перспективи дослідження. Усе зазначене вище дає підстави стверджувати, що мовленнєва культура сучасних військовослужбовців – важливий компонент їхньої професійної культури, який залежить від формування культури мовлення військовиків та на який впливають позамовні чинники. Усна форма ділового спілкування передбачає високу культуру мовлення, проте на цьому шляху ще є досить невирішених проблем і певних суперечностей.

Стрижневими проблемами культури мовлення у військовій сфері є: спілкування суржиком, мовним гібридом, як наслідок штучного поєднання елементів російської й української мов; уживання військово-професійного жаргону – соціолекту, який функціонує в рамках корпоративної культури військовиків та обслуговує неформальне професійне спілкування військовослужбовців; використання обценної ненормативної лексики. Визначено шляхи підвищення мовленнєвої культури, яких мають неухильно дотримуватися військовики для інтелектуально-духовного й фахового зростання.

З огляду на актуальність питання перспективним убачаємо поглиблене дослідження таких проблем: соціолекти у військовому мовленні, обценна лексика в мовленні

військових; корпоративний жаргон у неформальному дискурсі військовослужбовців. Зібраний у процесі дослідження ілюстративний матеріал може бути використаний на заняттях із соціолінгвістики, стилістики сучасної української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2704-19> (дата звернення 26.09.2019).
2. Струганець Л. В. Теоретичні основи культури мови. Тернопіль, 1997. 96 с.
3. Єрмоленко, С. Я. Культура мови. *Українська мова : енциклопедія*. Київ, 2004. С. 285–286.
4. Бурда Т. М. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму (молодіжне середовище м. Києва) : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Київ, 2002. 22 с.
5. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Київ, 2019. 232 с.
6. Селіванова О. О. Проблема форм міксації мов у соціолінгвістиці. *Мова і суспільство*. 2011. Вип. 2. С. 33–39.
7. Погрібний А. Г. Суржикізація. *Урок української*. 2005. № 1–2. С. 9–14.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. *Zakon Ukrainy "Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi" [Law of Ukraine on ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state language]*. (2019). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2704-19> [in Ukrainian].

2. Struhanets, L. V. (1997). *Teoretychni osnovy kultury movy* [Theoretical foundations of language culture]. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
3. Yermolenko, S. Ya. (2004). *Kultura movy* [The Culture of the Language] *Ukrainska mova – Ukrainian Language*, 285–286. Kyiv: Ukr. entsykl. im. M. P. Bazhana [in Ukrainian].
4. Burda, T. M. (2002). *Movna povedinka osobystosti v umovakh ukrainsko-rosiiskoho bilinhvizmu (molodizhne seredovyshe m. Kyieva)* [Linguistic Behavior of a Person in the Context of Ukrainian-Russian Bilingualism (Kiev Youth Environment)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: NAN Ukrainy [in Ukrainian].
5. Masenko, L. T. (2019). *Surzhyk: mizh movoiu i yazykom* [Surzhik: between official language and tongue]. Kyiv: Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylianska akademiia" [in Ukrainian].
6. Selivanova, O. O. (2011). *Problema form miksatsii mov u sotsiolingvistytsi* [The problem of language mixing forms in sociolinguistics. Language and society]. *Mova i suspilstvo – Language and Society*, 2, 33–39 [in Ukrainian].
7. Pohribnyi, A. H. (2005). *Surzhykizatsiia* [Creation of surzhuk (mixed Ukrainian and Russian)]. *Urok ukrainskoi – The Lesson of the Ukrainian Language*, 1–2, 9–14 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 4 грудня 2019

Схвалено до друку: 26 грудня 2019